

Streszczenie

Tematem niniejszej rozprawy doktorskiej jest odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych adwokatów i radców prawnych. W pracy zawarto cztery tezy badawcze. Celem ich udowodnienia została przeprowadzona analiza przepisów przede wszystkim Kodeksu postępowania karnego i ustaw zawodowych pod kątem zakresu i sposobu odpowiedniego stosowania przepisów w sprawach dyscyplinarnych adwokatów i radców prawnych. W pracy opracowano kolejno następujące kwestie: miejsce postępowań dyscyplinarnych adwokatów i radców prawnych w polskim porządku prawnym, ze szczególnym uwzględnieniem historycznego rozwoju odpowiedzialności dyscyplinarnej ww. zawodów prawniczych i postępowań w jej przedmiocie oraz charakteru postępowania dyscyplinarnego, przede wszystkim w oparciu o wykładnię przepisów konstytucyjnych i konwencyjnych; rozważania teoretyczne w przedmiocie odpowiedniego stosowania przepisów jako szczególnego rodzaju odesłania; odpowiednie stosowanie w korporacyjnych postępowaniach dyscyplinarnych przepisów dotyczących wpieryw statyki, a następnie dynamiki procesu karnego.

Główną tezą pracy jest twierdzenie, że aktualnie obowiązujące uregulowanie kwestii proceduralnych w postępowaniach dyscyplinarnych adwokatów i radców prawnych, tj. za pomocą ogólnego odesłania do odpowiedniego stosowania w kwestiach nieuregulowanych przepisów Kodeksu postępowania karnego, jest rozwiązaniem słusznym i optymalnym. Warto zwrócić uwagę na historyczne zmiany aktów prawnych dotyczących przede wszystkim adwokatury, gdzie wraz z rozwojem myśli prawniczej i działań legislacyjnych w przedmiocie procedur dyscyplinarnych próby całościowych regulacji proceduralnych lub stosowanie wyłącznie punktowych odesłań do konkretnych przepisów Kodeksu postępowania karnego zostały słusznie zastąpione odesłaniem ogólnym do odpowiedniego stosowania przepisów karnoprosesowych. Istotny jest również aspekt systemowy – odpowiednie stosowanie przepisów jako odesłanie ogólne to konstrukcja stosowana w wielu procedurach dyscyplinarnych i w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej, m.in. w sprawach dotyczących sędziów, prokuratorów, notariuszy, lekarzy. Akceptacja dla ogólnego odesłania w ramach konstrukcji odpowiedniego stosowania przepisów wymaga jednak zwrócenia uwagi na konieczność jakości działalności legislacyjnej. Do tego, aby to rozwiązanie było w pełni funkcjonalne i pozwalało minimalizować problemy wykładnicze, konieczna jest aktywność ustawodawcy na poziomie regulacji ustaw zawodowych. Aktualnie to nie model opierający się na odpowiednim stosowaniu przepisów karnoprosesowych w sprawach dyscyplinarnych

jest problemem generującym wątpliwości wykładnicze. Problemem tym jest niewystarczająca jakościowo regulacja ustaw zawodowych. W przypadku rzetelnego unormowania elementów niezbędnych do zawarcia w ustawach zawodowych, model oparty na odpowiednim stosowaniu przepisów Kodeksu postępowania karnego byłby nie tylko trafnym rozwiązaniem normatywnym, ale rozwiązaniem tworzącym kompletną procedurę, specyficzną tylko dla danego rodzaju spraw dyscyplinarnych.

Tezę główną wspierają trzy tezy szczegółowe. Po pierwsze, postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem represyjnym, postępowaniem karnym *sensu largo*. Powyższe stanowisko opiera się głównie na kryteriach konstytucyjnych i w pewnej części konwencyjnych. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego postępowania dyscyplinarne zostały uznane za postępowania represyjne, a kluczowym argumentem w tej kwestii jest stosowanie w nich przepisów konstytucyjnych związanych ściśle ze sprawami karnymi, tj. art. 42 ust. 2 Konstytucji RP normującego prawo do obrony, art. 42 ust. 3 Konstytucji RP normującego zasadę domniemania niewinności, a także stosowanie gwarancji wynikających z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Stwierdzeniu, że postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem represyjnym nie stoi na przeszkodzie przyporządkowanie spraw dyscyplinarnych jako orzekania o prawach i obowiązkach cywilnych według orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na gruncie art. 6 ust. 1 EKPC. Trzeba podkreślić, że w art. 6 Konwencja tworzy standard minimalny, który może zostać podwyższony przez państwo-stronę. W polskim porządku prawnym to zwiększenie – względem „czystego” standardu spraw cywilnych – następuje z jednej strony poprzez wywodzenie ze standardu z art. 6 ust. 1 EKPC także gwarancji rzetelnego procesu wynikających z art. 6 ust. 2 i 3 EKPC, z drugiej strony poprzez stosowanie w porządku krajowym standardu właściwego dla postępowań represyjnych, ze zwiększonym poziomem gwarancji procesowych, co wynika przede wszystkim z orzecznictwa konstytucyjnego. Odesłanie do stosowania właśnie przepisów regulujących postępowanie karne, a nie inną procedurę, jest efektem konstatacji, że postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem represyjnym. Określenie tego charakteru i stopnia represyjności postępowania dyscyplinarnego (mniejszego niż dla spraw karnych) jest istotną wskazówką dla ustalenia, które przepisy i w jaki sposób stosować odpowiednio w przedmiotowych sprawach.

Po drugie, nie można postawić znaku równości pomiędzy odpowiednim stosowaniem przepisów ustawy karnoprosesowej o charakterze statycznym i dynamicznym. Zdecydowanie więcej elementów autonomicznych, uregulowanych wprost w ustawach zawodowych, dotyczy statyki procesu karnego, co powoduje, że przepisy Kodeksu postępowania karnego ją

regulujące znajdują odpowiednie zastosowanie w postępowaniach dyscyplinarnych rzadziej i w mniejszym zakresie, niż przepisy w przedmiocie dynamiki procesowej. W ramach przepisów z zakresu statyki procesowej szczególną uwagę należy zwrócić na regulacje w przedmiocie zasad procesowych, generujące istotne problemy wykładnicze, wynikające z wyłącznie fragmentarycznego uregulowania niektórych zasad procesowych w ustawach zawodowych, w tym takiego, które nie daje jasnej odpowiedzi na temat zakresu jej obowiązywania w danym postępowaniu, a także odmiennego uregulowania niektórych zasad procesowych w sprawach adwokatów i radców prawnych, tworzących co do zasady bliźniacze procedury. W zakresie dynamiki procesowej kluczową kwestią jest odpowiednie stosowanie przepisów w przedmiocie nadzwyczajnych środków zaskarżenia, w sytuacji, gdy ustawy zawodowe regulują wyłącznie jeden z trzech znanych procesowi karnemu takich środków, ponadto czyniąc go środkiem swoistym, charakterystycznym wyłącznie dla postępowania dyscyplinarnego.

Po trzecie, w przypadku bliźniaczych postępowań w tym samym przedmiocie, w podobnych do siebie samorządach zawodów zaufania publicznego, występująca w ustawach korporacyjnych dysproporcja normatywna jest nieprawidłowa, a regulacje ustawowe – o ile nie dotyczą kwestii wyjątkowo specyficznych, charakterystycznych wyłącznie dla danej grupy zawodowej – powinny być spójne. Część regulacji zawartych przede wszystkim w ustawie adwokackiej nie ma swoich odpowiedników w ustawie radcowskiej. Są to regulacje m.in. w przedmiocie jawności rozprawy (art. 95a), cofnięcia odwołania (art. 95g), granic rozpoznania środka odwoławczego i rażącej niesprawiedliwości orzeczenia (art. 95h ust. 1 i 2), zakazu *reformationis in peius* (art. 95i). W przypadku bardzo podobnych modeli postępowania dyscyplinarnego adwokatów i radców prawnych, taka dysproporcja regulacji nie jest pożądana. Zwłaszcza, że nie jest tak, że przepisy adwokackie normują elementy specyficzne wyłącznie dla postępowania dyscyplinarnego przedstawicieli tej profesji.

Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego dotyczącego tego, czy konstrukcja odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego w kwestiach nieuregulowanych w ustawach zawodowych w ramach postępowania dyscyplinarnego adwokatów i radców prawnych, ujęta jako odesłanie ogólne, jest prawidłowym i optymalnym sposobem unormowania procedury postępowania dyscyplinarnego adwokatów i radców prawnych.